

Ans van Pagée

Verslingerd aan boeken



Foto: Olaf Smit

Niet gehinderd door haar leeftijd is mevrouw J.F. (Ans) van Pagée-Selis nog elke dag te vinden te midden van naar schatting zo'n 15.000 boeken in haar 'Antiquariaat Brabant' in de Lange Putstraat te 's-Hertogenbosch. 'Eenmaal verslingerd aan boeken blijf je altijd verslingerd aan boeken.'

De wortels van het in binnen- en buitenland bekende Antiquariaat Brabant liggen elders in de boekenbranche, zij het ook weer niet verder dan direct om de hoek. Het was namelijk Marius Heinen van de bekende boekhandel Adr. Heinen in de Kerkstraat – 'wiens liefde speciaal uitging naar het oude boek' – die om en nabij het einde van de jaren vijftig van de afgelopen eeuw naast zijn boekenzaak een antiquariaat begon op de hoek van de Lange en de Korte Putstraat. Hij was het ook die voor de naam *Antiquariaat Brabant* koos. Na zijn dood in 1964 voelden zijn opvolgers, Ad en zijn zus Joop Heinen, er echter niet voor het antiquariaat voort te zetten. Volgens de kroniek van Boekhandel Adr. Heinen werd het antiquariaat 'als vanzelfsprekend' overgenomen door Ans van Pagée, die in de jaren dat zij bij Marius Heinen had gewerkt, had bewezen alle kwaliteiten te bezitten die aan een goede antiquaar mogen worden gesteld.

Volontair

Verslingerd als zij was aan boeken, is Ans van Pagée op een gegeven moment 'gewoon er naar toe gegaan om te vragen of ik wat kon assisteren'. Het antiquariaat van Marius Heinen was toen nog een kleine afdeling van hoofdzakelijk Brabantse boeken op de bovenverdieping van de boekhandel in de Kerkstraat. 'Dat is echter maar eventjes geweest, want al spoedig nadat ik daar zo'n beetje als volontair was begonnen, verhuisde het antiquariaat naar de Lange Putstraat. De oude Heinen zei zoiets van: Je gaat maar naar veilingen. Bestudeer de catalogi maar goed. En zoveel mag je besteden. Zo leerde ik het vak.' Ze kijkt nog altijd met onverdeeld plezier op die tijd terug, want 'ik kan me niet herinneren ooit een echte miskoop te hebben gedaan'. Toen het pand op de hoek van de Lange- en Korte Putstraat enkele jaren nadat zij het antiquariaat van Heinen had overgenomen, werd verkocht, verhuisde Ans van Pagée naar het naastgelegen perceel Lange Putstraat 14. Het pand, vroeger een logement voor onbehuisden, was weliswaar echt wat je noemt uitgewoond, maar dat deerde de kersverse eigenaresse niet. Want het nieuwe onderkomen bood voldoende ruimte om 'de zaak' uit te bouwen tot wat het nu is, een internationaal gepositioneerd anti-



Foto: Olaf Smit

quariaat, met z'n antieke uitstraling in de ogen van de Bosschenaar welhaast legendarisch. Hoewel nog altijd gespecialiseerd in de Bossche c.q. Brabantse geschiedenis, 'zijn we meer buiten Den Bosch bekend dan hier, vooral ook in het buitenland'. Antiquariaat Brabant is dan ook lid van *International League of Antiquarian Booksellers*, waarvan de Nederlandse Vereniging van Antiquaars weer een onderdeel is.

Bezeten

Ans van Pagée werd als Ans Selis in 1919 geboren in Enschede. 'Mijn vader was postdirecteur, dus ons gezin heeft veel gezworven.' Nochtans was het door haar man, die verschillende agenturen had, met name voor Zuid-Nederland, dat ze vlak voor de Tweede Wereldoorlog in 's-Hertogenbosch belandde. 'Vanaf mijn jeugd heb ik veel gelezen.' Ze heeft dat van huis uit meegekregen. 'Mijn grootvader en mijn vader waren fanatieke lezers.' Zelf was ze altijd een poëzielezeres. 'Na mijn middelbare school wilde ik Nederlands gaan studeren. Maar ik ben jong getrouwd en kreeg vijf kinderen. Studeren is er dan

Foto: Olaf Smit





Antiquariaat Brabant was eerst gevestigd in het hoekhuis met de trapgevel. Omstreeks 1965 verhuisde het naar het huidige pand, waar op deze foto van de Lange Putstraat uit ca. 1955 veel volk buiten zit en staat. Het is er wel gezellig! (Foto: Stadsarchief, collectie Roelands)

ook nooit van gekomen. De liefde voor het boek heeft daar echter niet onder geleden.'

Als antiquaar leerde Ans van Pagée ook taxeren. Zo werd zij de eerste en indertijd ook de enige beëdigd taxateur van boeken. 'Misschien ben ik dat nog wel, de enige, want het examen voor taxateur bestaat niet meer. Nu wordt de antiquaar als zodanig getoetst door de Ned. Vereniging van Antiquaars, een klein maar select gezelschap van ongeveer 75 leden. Met het lidmaatschap heb je toegang tot de grote internationale beurzen.'

Hoewel Ans van Pagée Antiquariaat Brabant was (en is), sprak de volksmond in 's-Hertogenbosch doorgaans van *de dames Van Pagée*. Dat was ook wel logisch, want wie in of langs de winkel in de Lange Putstraat kwam, zag tegenover Ans van Pagée stee-

vast haar (ongetrouwde) tweelingzus Miep zitten. 'Ze woonde hier boven, maar ze zat hier altijd aan tafel. Voor de gezelligheid.' Ze zat echter niet wat je noemt in de zaak, al nam ze wel 'de zaak waar als ik er niet was'.

Op zolder

Ans van Pagée heeft geen idee met hoeveel boeken ze in 1964 is begonnen. 'Het zijn er altijd wel duizenden geweest.' Maar de schatting van nu 15.000 boeken laat ze liever over aan haar zoon Pim, die intussen al zo'n achttien jaar in de zaak zit. Als beeldend kunstenaar was Pim leraar kunstgeschiedenis en kunstbeschouwing aan de Academie voor Beeldende Kunst in Enschede. 'Achttien jaar geleden had hij het daar wel gezien en kwam hij hier. Hij is nog erger bezeten van oude boeken dan ik al ben.' Gezien de omvang van de collectie kan het niemand verbazen dat het Antiquariaat Brabant van boven tot onder volstaat met boeken. Drie vertrekken achter elkaar, zomede de gang. De muren, beplankt van onder tot boven en van links naar rechts, schieten nochtans te kort. Extra stellingen in de vrije ruimte

bieden weliswaar enige soelaas, maar dan nog moet een aanzienlijk deel van de collectie genoegen nemen met een plaatsje op zolder.

Het geheel wordt bekroond met oude prenten en schilderijen, een paar rijen antieke klokken en bustes van componisten, terwijl één wand gereserveerd blijkt voor een verzameling religieuze volkskunst. Met bovenaan een oud schild, waarop gedrapeerd: *Buig den knie, de Koning komt*; waarschijnlijk afkomstig uit België, waar het ontelbare malen moet zijn meegedragen in kerkelijke processies. En passant laat Ans van Pagée verder enkele fraaie staaltjes van door haar geborduurde boekbanden zien. 'Als je hier de hele dag zit heb je alle tijd om (klassiek) borduurwerk te maken.' Want het is bepaald niet zo dat een antiquariaat dagelijks grote aantallen klanten binnen ziet komen. 'Zeker tegenwoordig niet, nu veel via internet gaat.' Niet echter bij Antiquariaat Brabant. 'Wij hebben nooit ook maar één boek gekocht of verkocht via internet.' Hetgeen niet wil zeggen dat de computer voor Pim van Pagée een onbekend fenomeen is. Maar: 'ik gebruik internet alleen als naslagwerk'. En dan nog alleen voor zover de eigen naslagbibliotheek, 'niet groot, maar vrij volledig', ergens niet in voorziet.

Niet ongezien

Voor Ans van Pagée is internet een onbruikbaar medium. 'Oude, en zeker de dure boeken moet je zien. Je moet ze in je handen hebben gehad. Kijken of ze compleet zijn. En of de banden origineel zijn. Zo'n boek kan je niet ongezien kopen.'

Dit impliceert overigens niet dat alle 15.000 boeken van Antiquariaat Brabant allemaal even kostbaar zijn. 'De echt kostbare boeken, veelal originele drukken, kun je in een paar kasten kwijt. De meeste boeken hoeven echt niet zo duur te zijn. Maar dat wil niet zeggen dat ze niet aardig zijn. Je hebt genoeg boekjes die helemaal niet duur, maar wel interessant zijn. Omdat er nog maar een paar van bekend zijn. Oude volksuitgaven bijvoorbeeld. De zeldzaamheid zit 'm echt niet altijd in de geldelijke waarde van een boek. Het gaat niet alleen om dure dingen. De mensen meten alles zo af aan geld. Daar word ik niet goed van.'

Wat het bezoek aan de nostalgische winkel in de Lange Putstraat betreft, 'dat was vroeger wel anders'. Er klinkt een zeker heimwee in haar stem als ze aan vroeger denkt. 'Toen zaten hier vaak leraars van middelbare scholen met hun leerlingen. Dan werd er volop gediscussieerd.' En: 'Elke leraar Nederlands had vroeger een grote bibliotheek met oude boeken. Dat zie je niet meer. Het gevolg is dat je bepaalde dingen niet meer inkoopt als er geen

vraag naar is.' In haar algemeenheid is 'de belangstelling voor literatuur en geschiedenis zeer afgezwakt. Al moet ik zeggen dat je de belangstelling voor geschiedenis de laatste jaren weer ziet toenemen. De vraag naar studiewerken is echter veel minder. Dissertaties over historie, over de Middeleeuwen, over oude talen, dat zie je tegenwoordig bijna niet meer. Daar is geen belangstelling meer voor. Of ze halen het van internet.'

Onvoorspelbaar

Het antiquariaat is bovendien een zeer onvoorspelbare handel. Pim van Pagée: 'Soms verkoop je iets, waarvan je denkt: wat moet iemand daar nog mee. Een andere keer blijkt iets mode. Dan heb je twee dagen een run op iets en dan tien jaar weer niet.' Een antiquaar leert daar mee leven. Ans van Pagée: 'Niet alles wat we hebben is verkoopbaar. Soms zijn werken zo verouderd dat er geen vraag meer naar is'. Voorbeeld: 'Verouderde studies, waar betere voor in de plaats zijn gekomen'.

Tegenwoordig is 'de verkoop via de zaak minimaal. Alleen voor boeken over Brabant komen nog mensen in de winkel. Verder moeten wij het vooral hebben van de grote internationale beurzen. Daar komen de mensen naar ons toe. We maken eens per jaar een catalogus. Meestal in combinatie met de grote Europese Antiquarenbeurs in Amsterdam. Daar komt de hele internationale handel. Verder wordt de catalogus naar onze relaties en collega's in binnen- en buitenland gestuurd. En naar bibliotheken, niet te vergeten. Geïnteresseerden weten precies wat we hebben.'

Het zijn vaak interessante klanten, voornamelijk klanten soms ook, waarop een antiquaar zich mag beroemen. Maar het past niet zich daarop te beroepen, weet Ans van Pagée. Dat behoeft haar echter niet te beletten om met een zekere trots te vertellen dat ze (indirect) 'wel eens een boek heeft geleverd voor de koningin. Dat was een boek over de geschiedenis van Breda, dat koningin Juliana bij een bezoek aan deze stad werd aangeboden.'

Zolang het duurt

Voor de inkoop moet een antiquariaat het naast private collecties vooral van grote boekenveilingen hebben. Behalve Nederlandse veilingen volgt Antiquariaat Brabant met name ook verkopen in Duitsland en België. Vroeger ging Ans van Pagée voorts veel naar Engeland en ook naar Frankrijk. 'Het is heel internationaal dit werk. Dat doet nu mijn zoon allemaal. Mijn zoon verzorgt ook nog exposities. We zijn dus nog druk genoeg. En zolang het duurt werk ik door.'